

HERKÜL MILLAS

09.06.2015

ZAMAN GAZETESİ

Yatırımlar bütünüyle durmuş, işsizlik rekor seviyede, nakit sıkıntısı yüzünden vergiler ödenmiyor, devlet memur maaşlarını ödemek için çırpınıyor, insanlar paralarını bankalardan çekerek yurtdışına yolluyor, borsa sürekli geriliyor, bankalar tehlikede. Hükümet ise seçildiği günden bugüne, AB ortaklarıyla hâlâ pazarlık halinde. Belirsizlik ekonomiyi çökertti, umutsuzluk yaygın. Yazacaklarımla sol düşlere sarılanların canını sıkacağımın farkındayım ama bir ülkenin çektiği acılar birilerinin düşlerinden ve saplantılarından daha önemlidir; alınacak dersler de herkes için yararlıdır. Siriza'nın yanlışıları özet olarak şöyle:

1- Ülkenin AB içindeki yerini yanlış değerlendirdi. "Benimle anlaşmazsanız AB para biriminden çıkarım, sonuç olarak siz de zararlı çıkarsınız, diyeceğiz ve onlar geri adım atacaktılar" politikası, seçim vaadi olarak dile getirildi: "Memorandum'u yırtacağız, yeniden pazarlık yapacağız" dendi. Ama bu şantaj tutmadı. Troyka (AB, IMF ve AB Merkez Bankası) "devletin sürekliliği" ilkesinde geri adım atmadı; "ülke olarak taahhütlerinizi yerine getireceksiniz; ama tercih ediyorsanız siz

kendi yolunuzu da seçebilirsiniz” dediler. Siriza kendini AB içinde ortaklardan biri olarak görmedi; ortaklarını da hasım olarak algıladı. Uyum ve uzlaşmayı değil, çatışmayı seçti.

2- İkinci yanlışı sol dinamikler alanındaydı: Ekonomik kriz içinde olan güney AB ülkelerinin (Portekiz, İspanya, İtalya, Kıbrıs, belki Fransa) Yunanistan öncülüğünde bir blok oluşturacaklarına inanıldı. Sonunda tersi oldu. Bütün AB ülkeleri Yunanistan'ın karşısına blok olarak çıktı. Yunanistan yalnız ve tek kaldı. Bu kaçınılmazdı çünkü Siriza'nın istekleri ve şartları anlamsız ve kaprisli sayıldı.

3- Üçüncü yanlışı anakronizmiydi. Sol ve hele çok eskileri hatırlatan Marksist sol bir ekonomi modelinin AB içinde uygulanabileceğini düşünmesi ütöpikti. Siriza'nın, AB'nin temel ilkeleriyle bütünüyle çelişen ekonomik önermeleri iki taraf arasında bir sağırlar diyalogunun yaşanmasına neden oldu.

4- Belki bununla ilişkili olan dördüncü yanlışı çarpık ve önyargılı “Batı algısıydı.” AB, kapitalist, neoliberal, emperyalist, işçi düşmanı, bencil, her kötülüğün ve acının temel nedeni olarak algılanınca, kaçınılmaz olarak, AB'den gelen her öneri de kuşku ile karşılandı ve reddedildi. Sürekli kullanılan bu Batı karşıtı söylem, toplum içinde taraftar kazandıkça, AB'ye ayak uydurmak için şart olan toplumsal dönüşümlerin önünü tıkadı.

5- Seçim öncesinde, popülist bir anlayışla seçmene olmayacak pek çok şey vaat edildi: Yüz binleri memuriyete almalar, maaşlarda ve emekli maaşlarında zamlar, 13'üncü maaş, vergilerin azaltılması, ucuz krediler, hızlı kalkınma, kazanılmış haklara ilişmemek vb. Şimdi yaşanan çıkmazın karşısında, mazeret, günah keçisi ve kaçış yolu aranmakta. Ütopyanın yalanlanmasıyla yaşanan hayal kırıklığı, sol umuda da gölge düşürmekte.

6- Ama en önemli yanlışı, muhataplarını, yani AB'deki ortaklarını siyasi aktörler olarak anlamamış olmasıdır. Karşı tarafın maddi çıkarını düşünmediğini, “birkaç milyar Euro için” AB'yi risklere sokmayacakları varsayıldı. Bu anlayışının arkasında insanların rasyonel düşündükleri varsayımı var. Oysa insanlar duygusal varlıklardır; ve her zaman yalnız maddi çıkarlar temelinde davranmazlar. Onlara emperyalist, neoliberal sömürücü, hırsız, sadist, ırkçı ve özel olarak Almanlara NAZİ gibi sıfatlarla saldırıldığında ve şantajla kalkışıldığında, karşı tarafın da bir hasma dönüşeceği öngörülemedi. Buna “kendi kendini kanıtlayan kehanet” (self-fulfilling prophesy) derler; yani bir şeye inanırsan zamanla onu da yaşarsın! Yunan hükümeti pek çok dostunu kaybetti; tek başına kaldı. “Batının” yalnız maddi çıkarını değil, ilkelerini de gözetmediği hiç akla gelmedi.

Bu anlayışlara dayanarak sürdürülen bitmeyen pazarlıkların sonunda Siriza şu an her biri kötü olan birkaç alternatifle karşı karşıya. 1) Ya daha da kötüleşmiş olan bütçe açığını kapatmak için çok ağır yeni önlemler paketini kabul etmeli. 2) Ya Tsipras'ın böyle bir kararı partisine ve milletvekillerine kabul ettirmeye kalkıştığında partisinde önemli kopmaları göze almalı. Hatta böyle bir kararı ortağı ANEL (Bağımsız Yunanlılar) partisine de kabul ettiremeyebilir. 3) Ya erken seçimlerle yeni ve kontrolünde olan bir hükümet kurmaya çalışmalı; ancak kaybedilecek birkaç ay daha, ekonomiyi bütünüyle çökertebilir. Kaldı ki acele kredi alamazsa devlet ödemelerini yapamayacak. 4) Ya da AB'ye rest çekip AB para biriminden çıkmayı ve kendi parasını "bastırmayı" seçebilir. Bu durumda da, hiçbir yerden kredi alamayan iflas etmiş bir devlet olarak ekonomik açıdan çok daha kötü durumda kalabilir.

Yanlışılar neden yapıldı?

Ama "yanlışıların" temel nedenleri anlaşılmadan ne çözüm üretilebilir ne de aynı yanışıların tekrarlanması önlenemez. Birbiriyle ilişkili üç anlayış ve inanç hem Siriza'nın hem de seçmenlerinin yanışı kararlarını açıklayabilir. Birincisi, ülkede yaşanan ekonomik krizin sorumluluğunun toplum olarak üstlenmek istenmemesidir. Alınan borçlarla sağlanan sanal refahın suçlusu "öteki" (Batı) sayıldı. Dolayısıyla "bizim değişmemiz değil, onların değişmesi ve bize yardım etmeleri gerekir" anlayışı egemen oldu. İkincisi, ütöpik sol ideolojidir. Sol bir iktidarın çok olumlu bir gidişin sağlanması için yeterli olduğuna inanıldı; hatta bu liberal bir AB içinde sağlanılacağı da öngörüldü. Ama başarılı bir sol ekonomi modeli bulunamadı ve önerilemedi. Siriza vergileri artırmaktan başka bir şey düşünemedi. Üçüncüsü, kalkınma için gerekli yapısal dönüşümlerin bazı çıkar gruplarını rahatsız etmiş olmasıdır. Özellikle memur statüsünde bulunanlar, kazanmış oldukları olumlu durumlarını (imtiyazlarını) sürdürmek istediler. Siyasi partiler ile seçmenler arasındaki klientel ilişki siyasetin dinamiğine dönüştü.

Aslında her nedenin bir nedeni, onun da bir nedeni olabilir! Bu yanışı kararların arkasında da milliyetçi önyargılar (olumsuz "ötekiler"), milli güvensizlik kompleksi (bize saygısız davranıyorlar), toplumsal dayanışma eksikliği (ben çıkarıma bakarım), siyasi fırsatçılık (iktidara gelelim gerisini idare ederiz), hayal dünyasında yaşamak (ideolojileri inanca dönüştürmek), bilgisizlik (ekonomi dünyasının nasıl çalıştığını bilmemek), tecrübesizlik (Batı dünyasını tanımamak) gibi. Bakalım antik trajedilerde gördüğümüz, son anda beliren ve çözümü sağlayan sihirli "deus ex machina"yı göreceğ miyiz?